

Het mysterie van opvoeden

Als psycholoog en psychotherapeut heeft Manfred van Doorn veel pleegkinderen en pleegouders begeleid. Water sproeien over een woestijn en ontdekken dat het zand stampvol zaden zit, dat staat volgens hem symbool voor veerkracht. Pleegouders kunnen een ernstig beschadigd kind niet 'redden', maar wel helpen.

Over het principe van tegenstellingen gaat Manfreds nieuwe boek 'Zin in opvoeden'. Hij heeft een model ontwikkeld voor menselijke ontwikkeling, Double Healix, waarin veerkracht een rol speelt als het vermogen om bijna niet te verzoenen tegenpolen bij elkaar te houden. Zoals het spanningsveld tussen volledige acceptatie en regels. En daadkracht versus het vermogen om te ervaren. Manfred: 'Pleegkinderen moeten het gevoel van weggegooid zijn zien te verzoenen met het besef dat er mensen zijn die van ze houden, ook al hebben ze hen niet gebaard. Als dat proces moeizaam verloopt, zie je ze letterlijk verstarren. Ik vind het mooi als een kind twee dingen tegelijk doet. Bijvoorbeeld boos zijn op zijn ouders en toch bij ze wegkruipen. Of zich niet willen binden, maar zich wel laten afdrogen door z'n pleegouders. Dan is er nog van alles mogelijk.'

Ideaalbeelden

Manfred is gestopt met zijn werk als psychotherapeut. Sindsdien geeft hij over de hele wereld trainingen in leiderschap. Opvoeden ziet hij als een vorm van leiding geven. Zoals een goede leider een ouderfunctie vervult voor de gemeenschap, heeft een vader of moeder een voorbeeldfunctie voor een kind: 'Een goede opvoeder doet voor: zo ziet een volwassen mens eruit. Als je mazzel hebt. Want de ideale opvoeder bestaat niet, we hebben allemaal tekortkomingen. Daarom sprokkelen kinderen als het ware goed ouderschap bij elkaar. De (pleeg)ouders doen een deel van de opvoeding, maar een groot deel gebeurt door de gemeenschap. Vandaar de bekende uitspraak: "It takes a village to raise a child". We dragen allemaal een beetje bij aan het ideaalbeeld

van een goede opvoeding. Op straat, op het schoolplein, overal.' In zijn therapie gebruikte Manfred ideaalbeelden om het verlangen van een kind te bevestigen naar de juiste reactie van de ouders in een ideale wereld. Daaruit blijkt dat dat verlangen niet zo bizar is: 'Er niets mis met het kind, het heeft gewoon nooit het goede antwoord gekregen.'

Filmtip

Aan de hand van films visualiseert Manfred (ook in zijn trainingen) de ideaalbeelden. Zo maakte hij een compilatie van fragmenten over goed vaderschap. Zijn ultieme filmtip voor pleegouders is 'Le gamin au vélo'. Het verhaal gaat over een twaalfjarige jongen die in een tehuis woont omdat zijn moeder overleden is en zijn vader te depressief om voor hem te zorgen. Hij denkt dat zijn vader hem wel degelijk wil hebben, daarom loopt hij steeds weg. In de wachtruimte bij een dokter klampt hij zich vast aan een onbekende vrouw om te voorkomen dat zijn verzorgers hem weer meenemen. Zij voelt het beslissende moment aan en wordt zijn pleegmoeder. De jongen glijdt af richting misdaad en valt haar zelfs aan, toch blijft ze hem trouw. Manfred: 'Er gebeurt iets in het hoofd van die jongen waardoor hij kiest voor het leven dat de pleegmoeder hem te bieden heeft. Ik heb vergelijkbare verhalen in het echt zien gebeuren. De realiteit is zelfs vreemder dan fictie.'

Kijken

Mensen reageren verschillend op ingrijpende gebeurtenissen. De een groeit er door, een ander wordt nooit meer heel. Waar komt veerkracht vandaan? Volgens Manfred draagt

iedereen een spectrum aan mogelijkheden in zich: 'Het heeft bijvoorbeeld te maken met je rol in het gezin, je karakter en je vermogen om te leren.' Hij gelooft er heilig in dat veerkracht te versterken valt. Hoe kunnen pleegouders hun pleegkind daarbij helpen? 'Vooral door de manier waarop je naar ze kijkt. Bij yoga groet je de god in de ander. Dat moet je bij pleegkinderen bij uitstek doen. Het allerbelangrijkste is dat ze zich geborgen voelen op een energetisch niveau. Ze hebben al ervaren dat er geen veilige plek voor ze was. Als je als pleegouder dat lot accepteert, doe je iets op een subtiel niveau wat heel effectief is. Daar begint veerkracht.'

Mandela

Ter illustratie noemt Manfred de attributietheorie, een theorie uit de sociale psychologie om menselijk gedrag te verklaren in termen van oorzaak en gevolg. 'Stel, een docent krijgt een gemiddeld intelligent kind in de klas met de mededeling dat hij deze briljante leerling drie maanden les mag geven. Door de manier waarop hij het kind benadert, stijgt het twintig punten in IQ. Denkt de leraar dat

hij een kind met een lage intelligentie voor zich heeft, dan stemt hij daar onbewust zijn gedrag op af en daalt het IQ. Je moet als pleegouder bij wijze van spreken denken: ik heb een Mandela op bezoek die gevangen heeft gezeten. Hoe kan ik hem helpen zijn lot te leven?' De statistieken laten zien dat veel kinderen met een problematische jeugd die geen hulp krijgen aan lager wal raken. Er bestaan volgens Manfred dus twee waarheden naast elkaar: 'Je kunt een kind niet redden, maar je houding als pleegouder maakt wél verschil. Blijf daarom

In het najaar geeft Manfred van Doorn de lezingencyclus 'Beeld voor beeld opvoeden'. Belangstellenden kunnen zich aanmelden via www.doublehealix.com. Het boek 'Zin in opvoeden' is te bestellen via www.plannensmederij.nl.

open staan voor je pleegkind. Ook als er iets mis gaat en hij of zij bijvoorbeeld op het politiebureau belandt, zoals in de film die ik noemde. Kunnen omgaan met je eigen onmacht is negentig procent van het werk. Je moet grenzen stellen en je pleegkind voorspelbaarheid bieden, maar met regels alleen put je jezelf uit. Opvoeden is een groot mysterie. Zodra je denkt dat je het in de klauwen hebt, ontglipt het je.'

Motieven

Manfred raadt pleegouders aan hun eigen veerkracht in de gaten houden: 'Niet voor niets moet je bij een noodlanding met een vliegtuig eerst je eigen zuurstofmasker opzetten. Je kunt alleen voor een ander zorgen als je goed voor jezelf zorgt.' Verder vraagt hij pleegouders nieuwsgierig te blijven naar hun eigen motieven: 'Voor een deel gaat pleegouderschap over iets willen schenken dat je over hebt, maar ik heb de mensen die ik begeleidde altijd voorgehouden: houd je onmacht in bedwang én je almacht om de wereld te willen redden. Dat is hard werken. Pleegouder zijn biedt ook de kans een vorm van liefde te ontwikkelen die je rijk maakt. Juist omdat de genetische band ontbreekt.'

Manfred van Doorn